

Zeitschrift: Annalas da la Societad Retorumantscha
Herausgeber: Societad Retorumantscha
Band: 81 (1968)

Nachruf: Jon Guidon
Autor: Vital, Wilhelm

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist die Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften auf E-Periodica. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Zeitschriften und ist nicht verantwortlich für deren Inhalte. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern beziehungsweise den externen Rechteinhabern. Das Veröffentlichen von Bildern in Print- und Online-Publikationen sowie auf Social Media-Kanälen oder Webseiten ist nur mit vorheriger Genehmigung der Rechteinhaber erlaubt. [Mehr erfahren](#)

Conditions d'utilisation

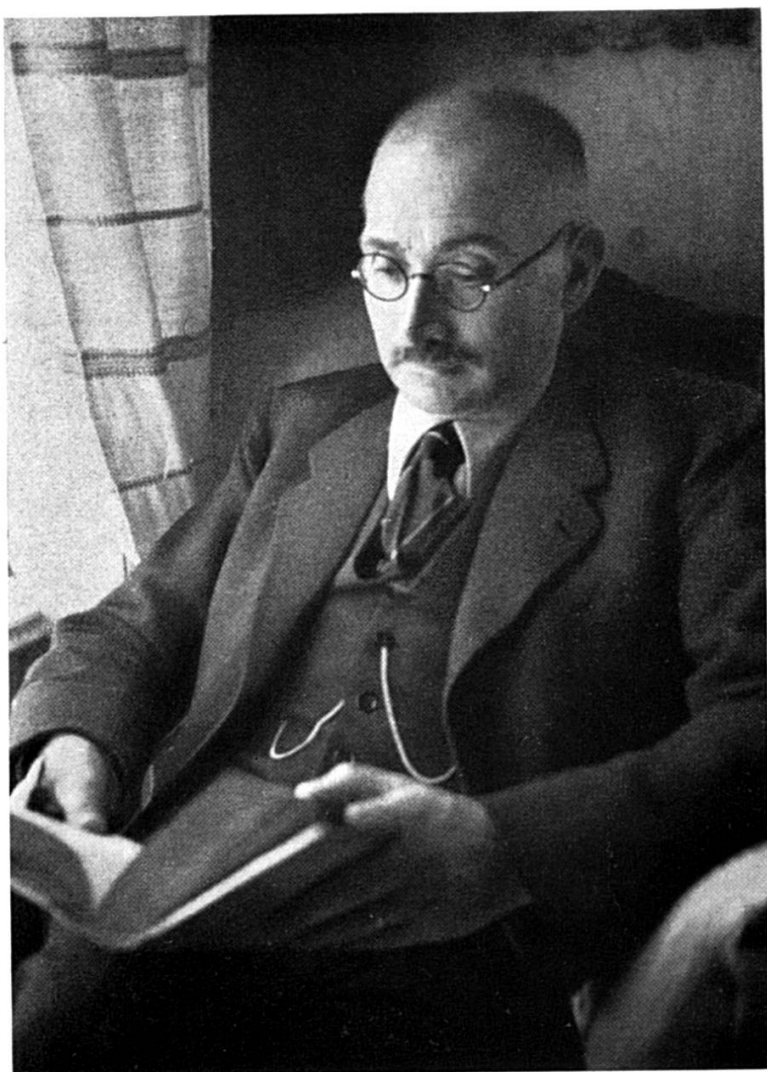
L'ETH Library est le fournisseur des revues numérisées. Elle ne détient aucun droit d'auteur sur les revues et n'est pas responsable de leur contenu. En règle générale, les droits sont détenus par les éditeurs ou les détenteurs de droits externes. La reproduction d'images dans des publications imprimées ou en ligne ainsi que sur des canaux de médias sociaux ou des sites web n'est autorisée qu'avec l'accord préalable des détenteurs des droits. [En savoir plus](#)

Terms of use

The ETH Library is the provider of the digitised journals. It does not own any copyrights to the journals and is not responsible for their content. The rights usually lie with the publishers or the external rights holders. Publishing images in print and online publications, as well as on social media channels or websites, is only permitted with the prior consent of the rights holders. [Find out more](#)

Download PDF: 22.02.2026

ETH-Bibliothek Zürich, E-Periodica, <https://www.e-periodica.ch>

Jon Guidon

Jon Guidon

da Wilhelm Vital

I sta in la Scrittüra:
«Sco l'erba eschat vus.»
Be cuort la vita düra
e scroud' alur' in flus.

Beà l'uman chi spera:
«La mort nun es la fin!»,
e cun seraina tschera
va d'ün a tschel s-chalin.

Our da «L'alosser», poesias da Jon Guidon

Aint il Chalender ladin dal 1968 al spordscha seis ami e collega silvicultur Emil Bass üna bain fundada consideraziun da la remarquabla persunalità da Jon Guidon impustüt sco hom da professiun. Nus vulessan dar qua cun ün pêr plets üna survista da quai cha Jon Guidon ha prestà in sia vita sco poet e scriptur ladin.

Jon Guidon es naschü als 5 october da l'an 1892 sco figl da paur a Zernez. Là ha el passantà üna seraina infanzia e'ls ans da sia prüma giuventüna. Seis bap, Maschel Jacques, eira ün hom cun bun criteri, stimà e respettà da tuot in seis cumün. Dad el imprendettan ils trais figls ad amar ed appredschar la lavur dal paur. Eir scha il giuven Jon Guidon as tschernit plü tard ün' otra vocaziun, schi restet el per tuot sia vita in seis pensar e sentimaint lià culla vita paurila. La cultivaziun da la terra es aint in seis ögls sco üna devoziun. Tadlain co ch'el disch quai uschè bain:

Ils paurs cun schlantsch han cumanzà
cun lur lavuors sün chomp e prà,
i sun stantusas, mo els saintan
las forzas frais-chas chi's palaintan.

Cun calm' els drivan cul fargun
la terra, suolch a suolch, e sun
cuntaints, els san cha quels chi aran
per l'ura sonch' il chomp preparan. (L'alosser)

Il giuven chi es dotà richamaing cun duns spiertals ha la furtüna
da pudair frequentar la Scoula chantunala e davo da far seis stüdis
al Politecnic da Turich. El es la conscienzchusità in persuna e glivra
seis stüdis «cun grand laud».

Sco giuven silvicultur surpiglia el l'an 1918 l'administraziun dals
gods da Scuol. Cumbain ch'el es silvicultur cun corp ed orma, schi
chatta el sperapro amo temp per sögnar dasper seis böschins aint il
god eir amo ün' otra sort da plantas chi nun al sun main charas:
la poesia!

In strett' amicizcha cul trubadur e poet Men Rauch chi es per
qualche pacs ans plü vegl co el as metta el in sias uras libras a far
rimas e vers.

Cur chi batta l'ura
da la grazcha, lura
... lura crescha bell' e püra,
sco la flur in la natüra,
üna poesia our dal cour
vers la glüm chi'd es sa sour. (L'alosser)

Jon Guidon ha üna vaina poetica, forse ertada da seis bapsegner,
il baintschaint chantadur, poet e grand oratur, ravarenda
Otto Guidon. La periglia Men Rauch e Jon Guidon tira bain insembel.
Els fan lur poesias e las laschan passar minuzchusamaing il tscharesch.
Jon Guidon las metta alura aint il chaschuot e las lascha madürar là
amo ün bun temp ant co las surdar a la stampa. El piglia a cour quai
cha la musa disch:

Schi croud' ün sem in teis imaint
schi piglia'l bain in chüra,
i spetta, spetta tuot pazchaint
sün l'ura da vantüra,

sün l'ura quaida, püra,
sco müravgliusa not da mai,
cur ch'in la terra s-chüra
las fluors s'insömgian dal sulai. (Il culaischem)

El nu dà our d'man sias poesias fin cha quellas nun han propi la fuorma ch'el voul.

Sias prümas poesias lascha el cumparair aint il Chalender ladin dal 1920. Bod minch' an publichescha alura il Chalender prodots da sia musa.

Dal 1929 fa el üna prüma selecziun da sias rimas e las lascha cumparair in stampa in ün' ediziun bibliofila suot il titel: *Il röser sulvadi*. L'ouvra chatta pertuot port' averta. Las criticas sun plü co lusingiantas pel autur, quai chi al stimulescha da cuntinuar la via inchaminada.

1943 cumpara üna seguonda raccolta da poesias, ed a quellas ha el miss nom: *Il culaischem*.

A quel sieua divers ans plü tard, dal 1954, ün terz «frus-cher»: *L'alosser*. Il pövel legia cun grand giodimaint ils simpels vers da Jon Guidon. Quels vegnan dal cour e van eir a cour.

Ün special plaschair vi a las bellas poesias da Jon Guidon han noss cumponists rumantschs. Sco ils aviöls chi svoulan da flur a flur e tschütschan our il meil, güst uschè as laschan els dar da la poesia da Jon Guidon l'inspiraziun per lur chanzuns, perche quellas han tuottas ün bun ritmo, e'ls texts sun bain chantabels e da granda musicalità. Ans cuntantain cun ün pêr cuorts exaimpels:

O. Barblan: Per l'ester hoz darcheu eu part

R. Cantieni: Chara randulina, sül retuorn dal süd,
vast in Engiadina, port'la ün salüd.

A. Cantieni: Il chalender disch chi d'es mai

P. Champell: La terra lavura, la terra odura
daman e la saira da tai prümavaira

L. Morell: Trais neglas vi d'ün negler,
trais neglas frais-chas e bellas

E. Töndury: O giuvintschella driv' il cour
la prümavair' ais qua.

N. Vonmoos: Cur chi vain la not cha stanguel
ma lavur d'avent eu met,

lura sajast tü meis anguel,
dà'm quaidezza, dà'm dalet;

Tant per dar ün pitschen insaj! Jon Guidon chi eira svesa ün grand amatur da musica e chant avaiva natüralmaing plaschair da gnir onurà in tal möd ed eira cuntaint d'avair pudü far cun sias poesias ün servezzan als cumponists rumantschs.

Guidon es eir adüna stat ün bun ami dals uffants. El avaiva incletta per l'immaint da l'uffant. Perquai s'ha el resolt l'utuon dal 1921 da surtour la redacziun da la giazettina da scholars *L'Aviöl*. Dürant quatter ans, fin la prümavaira dal 1925, nu spargnet el ingünas fadias per tgnair la giazettina sün ün ot livel. El pisseret per buna lectüra adattada a l'incletta dals uffants. Minchatant als quinta el qualche spasset o ün' istorgia dalettaivla, sco quella da: Las prümas chotschas; La gïa; La cretta dad Uorschlina ed otras. Sch'el ha propi «ün bun quart», schi als fa el la surpraisa cun üna bella poesia:

«Nona, mamma, bap e l'anguelin,
fittan aint in stüva il bös-chin.
Our in chadafö cun buonder splenduraint
spettan tramplignand infants sül grand momaint.»

La Bibliografia retorumantscha, volüm I e II, registrescha las publicaziuns da Jon Guidon chi eiran cumparüdas in stampa fin 1952. Aint in la Musa Rumantscha chi cumparit dal 1950 fa Peider Lansel süllas paginas 130—132 üna schelta da var desch poesias da Jon Guidon, tanter quellas chattaina eir:

Vita

La vit' es l'er, e tü uman,
tü est sül champ il semnadur,
o bütta sems glüschaints e buns,
e semn' adüna in amur,
cha tia früja saja gran
e na zizania e charduns.

Quistas poesias chattaina obain aint «Il röser sulvadi (1929) o aint «Il culaischem» (1943) ed aint in «L'alosser» (1954).

Ils ans vegnan e van, sco per minchün uschè eir per Jon Guidon. Sias seraglias sun sblachidas. Dal 1952 cun seis sesant' ans sül döss as retira el our da motivs da sandà da sia professiun. El sperescha da pudair giodair in quietezza ils razs indorats dal sulai da la saira insembel culs chars seis.

Per qualche ans va la famiglia Guidon a star a Scuol, in quel lö chi l'es adüna stat tant char e dal qual el s'ha adüna laschè increscher. Davo piglian els dmura stabla a Cuaira. Là ha el eir inaspettadamaing l'utuon dal 1966 glivrà sia cuorsa terrestre.

Ma na ch'el, davo esser gnü pensiunà, füss stat culs mans in crusch! A l'incuntrari, uossa ha el pür inandret temp per as dedichar a sas scrivandas, a sias paschiuns! L'instancabel scriva e scriva adüna darcheu. Pensain be als blers ed interessants artichels ch'el ha scrit ils ultims ans pel Fögl Ladin.

El fa sias spassegiadas our illa natüra ed observa cun ögl d'artist l'ir e gnir, l'inverdir e'l sflurir our illa cuttüra, lascha entrar in sia orma tuot que chi al para majestus e sublim. E que ch'el resainta confida el a sia musa:

«Utuon, tü festa da culuors:
da föglias, früts e tardas fluors,
co giodan ögls e cour da't vaira
d'mamvagl fin saira.

Mo cur chi vain l'impissamaint
cha'l trist spassir es uoss' ardaint,
schi's placha — eir vezziond bellezza —
sül cour tristezza. (L'alosser)

Dal 1965 repassa el cul rispli in man sias trais collecziuns da poesias chi eiran cumparüdas fin qua. El lascha dvart l'üna e l'otra (poesia), el müda bod qua, bod là expressiuns chi seguond seis criteri nun han plü taimpra giavüschada, el tschercha e tschercha.

Be ün exaimpel per tants oters: Aint in «Utuon» — Il röser sulvadi, pag. 19, disch el aint il terz vers:

«infin cha quella greiva ur' ais gnüda
chi l'ha culpi e devastà.»

Quista modulaziun nun al satisfà plü, ed el müda illa nouv' ediziun dal 1965 e metta:

«infin cha quella greiva ur' ais gnüda
chi til ha toc e schmalmanà»

Nus pudessan adüer amo blers oters exaimpels chi muossan cun
che minuziusità cha Jon Guidon repasset sias rimas, o, per dovrar
güst seis agens plets:

«Cur cha ün vierv, o dit, til manca
chi quadress amo plü bain,
va'l tscherchond in sai a drett' e tschanca —
mo il vierv, o'l dit, nu'l vain.

Dis — o eivnas passan via
cun tscherchar, i par' invan;
lur' in bun mumaint sco crea spia
glüscha'l in seis man.» (Il parmuoglier)

Quai es tipic per Jon Guidon e vaglia tant per sias poesias co per sia
prosa. El nu dà loc fin ch'el nun ha chattà la fuorma optimala ch'el
voul.

Uschè ha el repassà sias trais ouvas: Il röser sulvadi, Il culai-
schem, L'alosser e metta pro amo ün' ultima part cun poesias na amo
stattas publicadas: Il parmuoglier! Unidas alura in ün sulet volüm
da 126 paginas, regala el dal 1965, l'an ant sia mort, sias poesias al
pövel ladin. Al cudesch ha el miss nom: «*Il röven*». Sco cha Gian
Fadri Caderas disch in sia poesia: Ils duos poets: «Ma musa crida,
nu se perche», uschè han eir las rimas da Jon Guidon suvent dachefar
cun impissamaints sombers. El, l'hom cun ün profund sentimaint re-
ligius sco ch'el es, tschercha alura da s-chatschar las nüvlas intuorn
sai e prouva da laschar entrar ils razs da sulai aint in seis cour.

Not da stà

«La glüna plaina güst s'alvainta
surour il munt e s-chatsch' il s-chür,
ad uondas d'or movainta
ün vent il gran madür.
Qua clingia üna melodia
chi s'ozza our dal gran glüschain:
el chanta, spi' a spia,
a Dieu ingrazchamaint.» (Il röser sulvadi)

E nus ans allegrain cun el, cur ch'el ha savü trar sü ün chantin
alleger e s-chatscha las nūvlas sco ch'el s-chatscha la starvera:

«Ai che, tü noscha glüna,
davent cun tai, ha — chi!
i det amo adüna
sulai e fluors, nischi? (Il culaischem)

Jon Guidon nun es stat be ün poet lyric da format insolit. El s'ha
savü far ün bun nom eir sco raquintader e novellist. Seis prüms ra-
quints chattaina aint il numer 16 da la Chasa paterna dal 1927.
«Davart l'amur e la mort». Il cudaschet chi cuntegna trais istorgettas
chattet dapertuot bun' accoglientscha. La prüma fargunada sül champ
da la novella es tratta ed imprometta da portar bunas racoltas eir per
plü tard. Quellas as laschan bainschi amo spettar per bain lönch.
Dal 1962, dimena l'an ch'el vain schlubgià da sias incumbenzas pro-
fessiunalas, lascha el cumparair: *Il frousler*, üna raccolta da tschinch
raquints ch'el avaiva laschè madürar in sia fantaschia i'l cuors
dals ans.

Eir qua es tuot bain ponderà, scrit in üna lingua simplischma e
genuina, richa da bunas noziuns our dal möd da discuorrer dal pövel.
In seis raquints viva Jon Guidon tuottafat aint il ambiaint pauril.
El gioda e piglia part als innozaints divertimaints da la giuventüna
in noss paschaivels cumünets d'Engiadina bassa e da la Val Müstair.
El cugnuoscha ils fastidis e'ls pissers chi chalchan qualjà la chasa
dal paur.

La tentaziun füss eir qua granda dad entrar in detagls, mo alura
nu chattessan nus plü il chavazzin per glivrar. Manzunain be cuorta-
maing almain duos da seis raquints our dal «Frousler»: Duonna
Barbla, la figüra centrala dal prüm raquint, ans para sco dad esser
gnüda modellada dal martè d'ün maister sculptur: gnanca ün pled da
massa, gnanc' ün massa pac. Guidon ha s-chaffi qua ün cheu d'ouvra,
ün vair clinöt da nossa prosa ladina.

Obain quell'otra novella: «L'ultim». Qua scriva el propi sco
ch'el ha stuvü sriver, mincha frasa pür davo madüra ponderaziun,
sainza far concessiuns ne a dretta ne a schnestra. El luotta qua cun
problems chi apparaintamaing nun as laschan schoglier in möd apa-
schaivel ed als quals nu resta otra soluziun co be l'inevitabla svantüra.

«L'ultim» es üna novella d'insolita forza drammatica e da granda tensiun.

Rechapitland pudaina dir cha eir ils raquints da Jon Guidon han chattà ün post d'onur sülla curuna da cudeschs da las bleras chasas ladinas. Sco sia lirica sta eir sia prosa sün ün s-chalin fich ot.

Nus pigliain cumgià d'ün char ami, dad ün dals grands tanter noss poets e scriptuors rumantschs cul accord armonic ch'el svesse ha dat in sia ultima poesia:

La melodia

Aint il cour da not, da di
clingia üna melodia
bella sco il tschêl staili,
sco in gün la pradaria.

Tras il cler e tras il s-chür
chi m'incuntran sün ma via
cun seis cling intim e pür
vain cun mai la melodia.

(Il parmuoglier)